

Konstitutionsutskottets betänkande

1978/79:12

med anledning av motion om reglering av läkemedelsreklamen

Motionen

I partimotionen 1977/78:395 av Olof Palme m. fl. (s) hemställs "att riksdagen hos regeringen begär att yttrandefrihetsutredningen får i uppdrag att – inom ramen för sitt allmänna uppdrag – särskilt undersöka de tryckfrihetsrättsliga förutsättningarna för att få till stånd en reglering av läkemedelsreklamen".

Motionen hänvisar till partimotionen 1977/78:394 av Olof Palme m. fl. (s). I denna motion, som huvudsakligen behandlar apoteksbolagets uppgifter på läkemedelsområdet, tas avslutningsvis frågan om läkemedelsreklamen upp. Härvid pekas på de avsevärda kostnaderna för information och reklam inom läkemedelsindustrin. Även om en del av dessa kostnader avser seriöst inriktad vetenskaplig information finns det dock enligt motionen inslag i den som är främmande för den svenska hälso- och sjukvården med tanke på att det här rör sig om ett område som samhället har ansvaret för och som gäller människors liv och hälsa. Med hänsyn främst till kostnaderna och till samhällsintresset anser motionärerna mycket tala för att den kommersiella läkemedelsreklamen får en sådan reglering att en från sakliga grunder motiverad läkemedelsinformation kan tryggas under fortsatt seriös medverkan från läkemedelsindustrin.

Mot bakgrund av att eventuella åtgärder mot läkemedelsreklamen har tryckfrihetsrättsliga aspekter föreslås i motionen att den år 1977 tillsatta yttrandefrihetsutredningen (JU 1977:10) får i uppdrag att – inom ramen för sitt allmänna uppdrag – särskilt undersöka de tryckfrihetsrättsliga förutsättningarna att få till stånd en reglering av läkemedelsreklamen.

Gällande regler m. m.

Marknadsföringslagen (1975:1418) syftar till att främja konsumenternas intresse i samband med näringsidkares marknadsföring av varor, tjänster eller andra nyttigheter och att motverka marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenter och näringsidkare (1 §). Lagen möjliggör förbud för näringsidkare eller därmed jämförlig att fortsätta med reklam som kan anses strida mot god affärssed eller på annat sätt är otillbörlig mot konsumenter eller näringsidkare. Näringsidkare kan också åläggas att vid marknadsföring lämna information som har särskild betydelse från konsumentsynpunkt. Vidare kan saluföring av varor som på grund av sina egenskaper medför särskild risk för skada å person eller egendom förbjudas. Beslut i nu angivna frågor meddelas av marknadsdomstolen.

Reglerna i marknadsföringslagen bygger på den uppfattningen att kommersiella yttranden i stor utsträckning faller utanför tryckfrihetsförordningens regelsystem. Rättsläget har emellertid inte ansetts helt klart. Massmedieutredningen (MMU) föreslog i sitt betänkande Massmediegrundlag (SOU 1975:49) en särskild föreskrift av innebörd att utan hinder av grundlagen fick i lag föreskrivas förbud mot kommersiell annons av bl. a. oriktigt eller vilseledande innehåll eller annons för viss vara. MMU:s förslag ledde inte till lagstiftning. I stället tillsattes år 1977 yttrandefrihetsutredningen med uppgift att utreda frågan om en ny yttrandefrihetsgrundlag. Denna utredning skall enligt sina direktiv också ta upp frågan om reklam. Avsikten är att utredningen skall söka en lösning på frågan hur gränsen skall dras kring den kategori av yttranden som skall ha det särskilda skydd mot ansvarspåföljd som den nya grundlagen skall erbjuda. I direktiven sägs vidare:

Såvitt gäller kommersiella yttranden måste den härvid beakta såväl önskemålet att grundlagen inte lägger hinder i vägen för åtgärder i konsumenternas intresse som den omständigheten att också kommersiella yttranden i vissa fall kan betraktas som ett inslag i opinionsbildningen i samhället. Här måste också vägas in önskemål att kunna reglera den kommersiella annonseringen i vanlig lag i andra hänseenden än sådana som direkt gäller konsumentintressena.

Yttrandefrihetsutredningen väntas avsluta sitt arbete under 1981.

I socialutskottets betänkande 1978/79:15 med anledning av motioner om vissa läkemedelsfrågor (bl. a. den ovan angivna motionen 1977/78:394) lämnas bl. a. redovisningar för de förslag som avgivits av dels utredningen om läkemedelsinformation (S 1977:11), dels läkemedelskontrollutredningen (S 1977:18). Socialutskottet uppehåller sig också vid informationsfrågorna i sitt yttrande över motionerna. I nu angivna hänseenden hänvisas till utskottsbetänkandet (särskilt s. 3–5 och s. 9–11).

Utskottet

I motionen begärs, att yttrandefrihetsutredningen – inom ramen för sitt allmänna uppdrag – skall få i uppdrag att undersöka de tryckfrihetsrättsliga förutsättningarna för en reglering av läkemedelsreklamen.

Som framhålls i motionen ingår det bl. a. i yttrandefrihetsutredningens uppdrag att ange gränserna för det tryckfrihetsrättsliga skydd som reklamen skall åtnjuta. Utskottet utgår från att utredningen i detta sammanhang kommer att ägna uppmärksamhet åt sådana områden för reklamen som är särskilt intressanta ur konsumentsynpunkt. Hit får läkemedelsreklamen utan tvekan hänföras. Det kan därför förutsättas, att yttrandefrihetsutredningens överväganden bl. a. kommer att omfatta den fråga som tas upp i motionen.

Med det anförda anser utskottet motionen besvarad.

Utskottet hemställer

att riksdagen förklarar motionen 1977/78:395 besvarad med vad
utskottet anfört.

Stockholm den 28 november 1978

På konstitutionsutskottets vägnar

KARL BOO

Närvarande: Karl Boo (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Bertil Fiskesjö (c), Torkel Lindahl (fp), Olle Svensson (s), Sven-Erik Nordin (c), Ove Karlsson (s), Lars Schött (m), Hans Gustafsson (s), Yngve Nyquist (s), Britta Hammarbacken (c), Karl-Erik Olsson (c), Wivi-Anne Cederqvist (s) och Kerstin Nilsson (s).

